

Razvijanje osebnosti v odnosih

■ **Lidija Golc**, mag., prof. slovenščine in ruščine, poučuje slovenščino na *Srednji šoli za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo*, in sicer tudi odrasle. Je soavtorica učbenikov za osnovno in srednjo šolo ter avtorica dveh pesniških zbirk.

Profesorji, ki skupaj s poučevanjem tudi 'razrednikujemo', se vedno bolj zavedamo, kako pomembno in istočasno podcenjeno je naše poslanstvo. Dragocenega prostora in razmisleka tule ne bom posvetila štetju ur in kritičnemu razmisleku o izvedbi razrednih ur, ampak refleksiji o tem, kaj je v razredu pomembno.

Razredne ure v srednji šoli

Gotovo je odgovorno slediti stroki in sveže znanje, prekvašeno s prejšnjim, prenašati mladim.

Vendar naj bi bil vsak pedagog sočasno celovita osebnost z vrednotami, ki tudi njemu osebno omogočajo psihološko blagostanje, ter odgovoren in dosleden strokovnjak. Za današnje čase naporen izziv, o katerem smo učitelji, tudi z dijaki, veliko razmišljali ravno v letu usmiljenja.

Izhodišče poslanstva profesorja, ki je tudi razrednik, je dejstvo, da nas ne vodita le razum in volja, ampak vedno tudi čustva. O svojem doživljanju in čustvovanju pa moramo prav tako razmišljati in govoriti, pa če se še tako spreminjata. Ali pa ravno zato, ker nihanja v čustvovanju lahko vsakega človeka vsaj vznemirijo, če ga ne celo zmedejo. Čustvovanje, ki ga priznamo in ustrezno izrazimo, nam pomaga razvijati odnose, v katere vsak trenutek vstopamo, in se razvija v intuicijo (Kompan Erzar, 2016: 10–11). Odnosi pa so edini prostor, v katerem se človek lahko razvija, preoblikuje in sprejme lastno resničnost.

V štirih letih se v srednji šoli zvrsti štirikrat osemnajst razrednih ur. V začetku šolskega leta naredimo razredniki in dijaki vsebinski in časovni načrt razrednih ur, v katerem je vsaj tretjina tematskih. Za zaupanje, odnos in sodelovanje je pomembno, da jih tudi izpeljemo (ne med odmori, ne le o finančah, organizacijskih zadevah in izostajanju). Najboljše razredne ure so tiste, ki jih dijaki pripravijo sami: predstavitev lastnih dejav-

nosti, doživetij, pa tudi skrbi in problemov. Taka odprtost razred poveže, saj so ostale ure res ciljno naravnane, včasih pa kaka situacija ali trenutno aktualna tema tudi med poukom prav kličeta po poglobitvi, podobni dikciji razredne ure.

O razvijanju osebnosti težko govorimo, če nimamo jasne predstave, čemu vsemu naj bi v življenju sledili. Zato eno prvih razrednih ur v prvem letniku posvetimo pogovoru o vrednotah v lastnem življenju. Za izhodišče lahko vzamemo nekaj vrstic nižje omenjeno preglednico iz knjige *Osebnost*

Najboljše razredne ure so tiste, ki jih dijaki pripravijo sami: predstavitev lastnih dejavnosti, doživetij, pa tudi skrbi in problemov.

in vrednote (Musek, 1993), vsebino vrednotnih kategorij (Musek, 2015: 30) ali *Razširjeni model vrednotnih kategorij* (n. d.: 33–35). Pri tem ne gre za kategoriziranje ali pomnjenje pojmov, ampak za ozaveščanje pomena vrednot v lastnem življenju. Šele ko vrednotenje z dijaki ozavestimo, jih lahko zase kategorizirajo, se do njih opredeljujemo/je in se sprašujemo/je, kako jih uresničujemo/je. Ko govorimo o vrednotah, dijaki svoj pogled nanje tudi zapišejo, dodajo pa tudi, kakšne cilje želijo doseči med obiskovanjem srednje šole. Zapise o lastnih ciljih jim vrnem ob koncu četrtega

letnika. Veliko jih že pozabi, da so to kdaj zapisali, a so zapisanega veseli, včasih tudi začudeni nad tem, kako so doživljali sebe in svoje cilje v prvem letniku.

Vrednote in psihično blagostanje

Oddelek dijakov Srednje šole za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo, ki je na razredni uri 6. 4. 2016 pisal o svoji izkušnji s sočutjem, je v prvem letniku spoznal Muskovo lestvico vrednot in razpravljal o njej (Musek, 1993: 218–223). Vrednote je ta oddelek poznal bolj temeljito in se do njih tudi bolj poglobljeno opredeljeval kot drugi oddelki, ki jih poučujem, čeprav ob predstavitvi spoznavnih, etičnih in estetskih vrednot, na katere moram dijake opozoriti, preden pišemo eseje, v vseh oddelkih eno uro posvetim tudi razlagi hedonskih, potenčnih, moralnih vrednot ter vrednot smisla in izpolnitve.

Dijaki so ob pripravi na razmislek in pisanje o sočutju poiskali svoje zapiske iz prvega letnika in preglednico iz prvega letnika, v eni uri ustno navajali svoje opredelitve in lastne primere, eno uro pa pisali o tem, kako sami razumejo sočutje in kako ga živijo v svojem vsakdanu (navajajo primere).

Zanimivo je, da jih je večina pisno navajala druge primere, kot so bili tisti, o katerih so govorili, kar pomeni, da se kljub temu, da se poznajo in po moji presoji niso bili zadržani drug pred drugim, s svojo intimnostjo še vedno ne želijo izpostavljati. Dovolili pa so mi (ko je po naključju sočasno prišlo vabilo v radijsko oddajo¹), da preberem kak njihov primer, a brez navajanja priimkov.

Vprašanja na poti iskanja

Na razredni uri pred 6. 4. 2016 nismo razlagali simbola leta usmiljenja ali razmišljali o usmiljenju kot vzgoji za življenje, tudi se nismo pogovarjali o razliki med usmiljenjem in sočutjem, saj je bil cilj ozaveščanje in motiviranje mladostnikov za osebno odločanje in obnašanje, ki temelji na vrednotah. Smo pa prebrali članek *Usmiljenje ali sočutje* Ranke Ivelja (2016: 6–8) in se spomnili vrednot. Pri tem sem se zavedala dejstva, da moram proti temu cilju hoditi tudi kot posameznica, saj se vsak trenutek zavedam tekmovalnostno in storilnostno naravnane

šole in se zato prav tako vsak trenutek zavedam odgovornosti, da vzporedno z znanjem dijakom podajam tudi empatičnost do sebe in okolja ter jim pomagam prepoznati in razvijati njihov odnos do sebe in sveta.

Primeri

Svoje razumevanje in primere sočutja iz lastnega življenja so pisali dijaki celega oddelka (2015/16) po prejšnji razredni uri pogovora. Na izdelke se niso podpisali. Večina je pisala o izkušnji v družini (bolezen starih staršev ali staršev) in v širšem okolju (prijatelji, sosedje, kralji ulice, begunci, mučenje živali). Dijaki se aktivno odzivajo na probleme in ne sprejemajo apatije okolice.

- *Moja mami je imela pred dvema mesecema hudo operacijo, zato z atijem skrbiva zanj. Sedaj si je malo opomogla, vendar še ni tako, kot mora biti. Ne sme vzdigovati niti lažjih predmetov in veliko mora počivati. Veliko se pogovarjava. Nočemo je izgubiti, zato ji v vsem pomagava, kolikor lahko.* (Tara)
- *Vsak mesec prispevam nekaj denarja za punčko iz Corumbe v Braziliji. Ime ji je Sara Stephani, stara je dvanajst let. Mama ji je umrla, ko je bila še dojenček, oče pa jo je zapustil. Živi pri starih starših, ki ji ne morejo omogočiti šolanja. Zato smo se s prijatelji odločili, da zanj vsak mesec zberemo 30 evrov. Veseli smo, ko nam pošljejo njeno sliko, zahvalo in šolsko spričevalo. Ni treba imeti veliko, da deliš.* (Barbara)
- *Nazadnje sem bil sočuten pred dvema tednoma. Kot ponavadi sem šel po pouku na vlak, k meni je pristopil neznan mladenič. Prosil me je za drobiž. Žalostno je, da so nekateri v taki stiski, da prosijo, dal sem mu ga.* (Jan)
- *Na vlakcu sem z grozo ugotovila, da sem mesečno vozovnico pozabila doma, v denarnici pa nič denarja, da bi kupila karto. Zraven mene je sedel fant, ki je brez besed pomagal in mi plačal karto. Zelo sem bila vesela, ko sem ga naslednji teden srečala in sem mu denar lahko vrnila.* (Tjaša)
- *V osnovni šoli so se sošolci z besedami spravili na bolj ubogo sošolko, češ da je nesposobna in neumna in da ne bo v življenju nič dosegla. Najprej nisem vedel, kaj naj naredim, potem sem jim pa le rekel, da to ni res in naj se ne spravljajo nanjo. Še sam sem bil presenečen, da so res nehali in smo še prijatelji, ona pa je uspešna na eni drugi srednji šoli.* (Kristjan)
- *Prejšnji teden sem izvedela za izginitje dveh fantov. Enega od njiju poznam, Klemen je bil moj sošolec v osnovni šoli. Ne morem si predstavljati, kaj doživljajo starši, ko ti pridejo policaji povedat, da so tvojega otroka našli v Ljubljani. Z vsem srcem mislim na njih in mi je zanje hudo.* (Sara)
- *V osnovni šoli me je enkrat sošolka prosila, če lahko popoldne pride k meni. Zvečer pa ni želela iti domov in mi je tudi povedala, zakaj. Oče jo je pretepal in hladilnika ni smela odpreti, vsega pa raje ne napišem. Takrat je prespala pri nas in naša mami je vse povedala v šoli. Nekaj časa potem nisva imeli stikov, ker se je preselila k sorodnikom, sedaj pa si dopisujeva. Kot jaz končuje srednjo šolo, stanuje pa ne več v našem kraju.* (Nika)

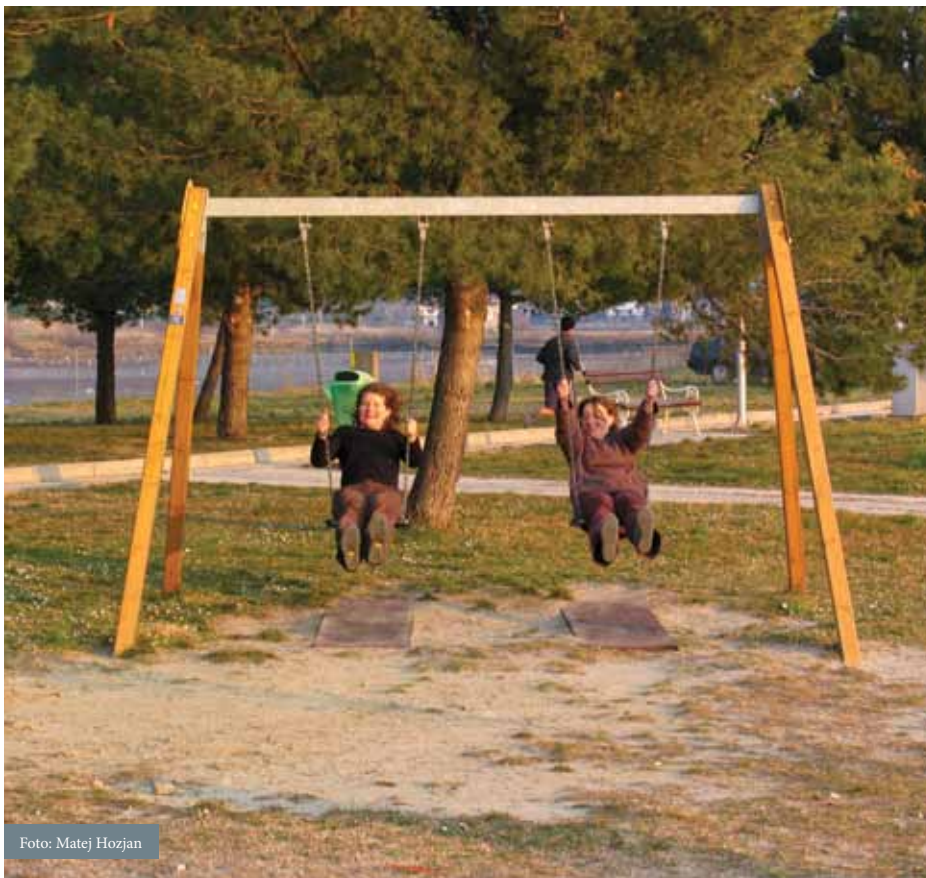

Foto: Matej Hozjan

Zaključek

Le čustveno pismen, kritičen mlad človek bo lahko kasneje tudi odgovorno in ustvarjalno razmišljal in deloval. Zato je prav, da ga vsak dan skušamo tudi čustveno in socialno odpirati, v kontekstu življenja in pri pouku obravnavane tematike. Želim, da ob koncu obiskovanja naše šole uspešno opravijo maturo tudi na tem področju: razvijejo občutek lastne vrednosti, pripadnosti, predvsem pa smiselnosti ter nujnosti trajnega iskanja smisla.

Literatura

- Ivelja, Ranka (2016): Usmiljenje ali sočutje. V: *Vzgoja*, leto 18, št. 69, str. 6–8.
- Kompan Erzar, Katarina (2016): Usmiljenje v življenju družine. V: *Vzgoja*, leto 18, št. 69, str. 10–11.
- Musek, Janek (1993): *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy.
- Musek, Janek (2015): *Osebnost, vrednote in psihično blagostanje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Opomba

- 1 *Sledi večnosti*, radio ARS, 17. april 2016, novinar Boštjan Debevec, odgovarjata Silvo Šinkovec in Lidija Golc.